

جامعه‌شناسی علمی

دکتر عباس محمدی اصل

www.ketab.ir

سرشناسه: محمدی اصل، عباس، ۱۳۴۶-
 عنوان و نام پدیدآور: جامعه‌شناسی علمی / عباس محمدی اصل.
 مشخصات نشر: تهران: دیبای دانش، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۸۰ ص. شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۴-۰۸-۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۷۲]-۲۸۰.
 موضوع: جامعه‌شناسی / Sociology
 موضوع: جامعه‌شناسی — تحقیق / Sociology--Research
 رده‌بندی کنگره: HM۶۰۶
 بندی دیویی: ۳۰۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۲۷۶۲۰

عنوان: جامعه‌شناسی علمی
 مؤلف: دکتر عباس محمدی اصل
 نوبت و تاریخ چاپ: اول ۱۳۹۸
 تیراژ: ۵۰۰ نسخه
 چاپ: ناژو
 قیمت: ۴۲۰۰۰۰ ریال

تهران - میدان انقلاب - ابتدای کارگر جنوبی - کوچه رشتچی - پلاک ۱۴ - واحد ۴.
 تلفن: ۶۶۹۲۲۰۲۷ همراه: ۰۹۱۲۴۸۵۹۵۶۴
 پست الکترونیک:

Diba_Danesh1904@yahoo.com
 Telegram.me/diba_danesh
 Instagram.com/Dibayedaneshpub

کلیه حقوق این کتاب متعلق به نشر دیبای دانش است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست

.....	سخن با خواننده	۹
.....	مقدمه	۱۱
.....	فصل یکم: بنیته جامعه‌شناسی	۱۵
.....	۱. مطالعه علمی جامعه	۱۵
.....	۲. پیشینه تأملات اجتماعی	۱۸
.....	۳. ماهیت علم	۲۵
.....	۴. محدودیت‌های علم	۳۰
.....	۵. دیدگاه جامعه‌شناسی	۳۲
.....	۶. جمع‌بندی	۳۵
.....	فصل دوم: موضوع جامعه‌شناسی	۳۷
.....	۱. سیر مفهومی جامعه	۳۷
.....	۲. جامعه از گذشته تا امروز	۴۰
.....	۳. نگاه ساختی به جامعه	۴۵
.....	۴. تلقی ذهنی از جامعه	۴۷
.....	۵. جامعه به منزله تاریخ تضاد طبقاتی	۵۱
.....	۶. جامعه به مانده قاعده و آرمان	۵۵
.....	۷. جامعه به مثابه نظام اجتماعی	۶۰
.....	۸. جمع‌بندی	۶۱
.....	فصل سوم: نظریه‌های جامعه‌شناسی	۶۵
.....	۱. نظریه‌های نظم‌گرا	۶۵
.....	۲. نظریه‌های تغییرگرا	۷۱

۷۴.....	۳. نظریه‌های بینابین.....
۸۲.....	۴. جمع‌بندی.....
۸۳.....	فصل چهارم: روش‌های تحقیق جامعه‌شناسی.....
۸۳.....	۱. روش کمی.....
۸۴.....	۲. روش کیفی.....
۸۶.....	۳. روش ترکیبی.....
۸۸.....	۴. جمع‌بندی.....
۹۳.....	فصل پنجم: جوشش.....
۹۳.....	۱. آگاه.....
۹۴.....	۲. هنر و آگاهی.....
۹۷.....	۳. اسطوره ناآگاهی.....
۱۰۰.....	۴. نمودهای تاریخی آگاه.....
۱۰۲.....	۵. بازگشت ناخودآگاه.....
۱۰۴.....	۶. جمع‌بندی.....
۱۰۷.....	فصل ششم: کنش.....
۱۰۷.....	۱. خود شخصیت.....
۱۲۱.....	۲. فرهنگ زندگی.....
۱۳۸.....	۳. ساخت اجتماعی.....
۱۵۰.....	۴. جمع‌بندی.....
۱۵۴.....	فصل هفتم: رویش.....
۱۵۴.....	۱. رفتار جمعی.....
۱۶۵.....	۲. گروه‌بندی‌های پایگاهی.....
۱۷۶.....	۳. مؤسسه.....
۱۹۱.....	۴. اجتماع.....
۱۹۹.....	۵. نهاد.....
۲۱۳.....	۶. جمع‌بندی.....
۲۱۹.....	فصل هشتم: پویش.....
۲۱۹.....	۱. انحراف.....

۲۳۰	 تغییر
۲۳۷	 ۳. جمع‌بندی
۲۴۱	 فصل نهم: پایش
۲۴۱	 ۱. جامعه شبکه‌ای
۲۴۷	 ۲. شخصیت اطلاعاتی
۲۵۰	 ۳. جهانی‌شدن جامعه اطلاعاتی
۲۵۲	 ۴. جمع‌بندی
۲۵۵	 فصل دهم: جامعه‌شناسی به کجا می‌رود؟
۲۵۵	 ۱. خاستگاه‌های جامعه‌شناسی
۲۵۷	 ۲. روند تئورین جامعه‌شناسی
۲۵۹	 ۳. اوج پارادایم جامعه‌شناسی معاصر
۲۶۴	 ۴. جمع‌بندی
۲۶۷	 مؤخره
۲۷۳	 منابع

سخنی با خواننده

این کتاب می‌کوشد با درآمیختن نظریه و پژوهش اجتماعی به معرفی جامعه‌شناسی علمی بپردازد. در واقع فرض بر آن است که موضوع مورد اعتنای جامعه‌شناسی، یعنی جامعه به اتکای بخش‌های روش‌های علمی تبیین می‌شود. این بدان معنا است که زندگی اجتماعی از منظر نظریه‌های جامعه‌شناختی، مسائل و فرضیاتی را مطرح می‌کند که گردآوری روشمند داده‌ها و تحلیل نسبت، روش‌ها را در دستمایه کشف قوانینی ساخته تا بر این سیاق امکان نظریه‌پردازی در این عرصه فراهم آید. این تلاش نه تنها پرده از مناسبات نظریه و روش در حوزه علم جامعه‌شناسی بر می‌گیرد بل حتی واقعیتی از زندگی را رقم می‌زند که استمرار آن مبنایی جدید برای نظریه‌پردازی روش‌شناختی اجتماعی پدید می‌آورد. تلاش هم‌زمان برای معرفی اصول جامعه‌شناسی با تکیه بر آشنایی و رویکردهای روشی در این عرصه در واقع چنان زندگی را در ذهن مخاطبان به کس‌های زیستی جدید پیوند می‌زند که به نظر می‌رسد معرفت‌شناسی اجتماعی در متن هستی‌شناسی اجتماعی، ارزش‌شناسی اجتماعی را مبرهن داشته است. به کلام دیگر هنگامی که به مرور آراء پیشین و روشی جامعه‌شناسانی نظیر دورکیم و وبر و بارسنز و مرتن می‌پردازیم، خواه ناخواه رهیافت‌های جدیدی را در تعاملات روزمره‌ی می‌گیریم و رفته رفته پوششی نهادینه را در جریان زندگی می‌افکنیم که هرچه بیشتر به مبانی قانونمند علم آراسته است و مفیدیت عملی خود را این‌گونه زمین‌زاویه به رخ می‌کشد.

در هر حال کتاب حاضر به معرفی نظری علم جامعه‌شناسی اختصاص دارد. در این مسیر، طرح مفاهیم جامعه‌شناختی با تکیه بر معرفی روش‌ها و فنون پژوهش اجتماعی از یک سو و نیز از طرف دیگر تحلیل مسائل و فرایندهای اجتماعی معاصر با استفاده از نظریات جامعه‌شناختی صورت می‌گیرد. هدف از این تلاش آن است که تداعی مباحث با شرایط عینی زندگی، توان خلاقه نقد و ارزیابی ذهنی را فرونگذارد و بلکه مرور مواضع بینشی و روشی علم جامعه‌شناسی در قالب تجربه زندگی گروهی علاوه بر همه نتایج

رفتاری، زمینه غنای این علم را حسب مشارکت‌جویی دیدگاه‌های جدید برآمده از شرایط جدید زندگی ترسیم سازد. یک شرط تحقق این مهم، یاد گرفتن این نکته است که پیوندی گسست‌ناپذیر میان مباحث کتاب همانند همبستگی حوزه‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی برقرار بوده و نمی‌توان بی‌درک این کلیت به قدرت تحلیل اجتماعی دست یافت.

علم جامعه‌شناسی موید این معنا است که نظریه و روش، تفکیک‌ناپذیرند و زبان معرفت تعلقات عینی، به هم پیوسته‌اند و از همین رو کتاب حاضر به عنوان برآیندی از زندگی اجتماعی بشر، تاریخ جدیدی را پیش پای کنشگران مخاطب خویش می‌نهد تا آنان دریابند، براساس ساخت اجتماعی واقعیت، سازنده اجتماعی واقعیت خودشان در متنی از واقعیت اجتماعی است که بی‌ایقانانه چنین تعاملی، پوشی نهاده‌ای را میان ذهن و عین ترتیب نمی‌داد و اصولاً نمی‌توانست، یا بی‌چگونه جامعه در جامعه‌شناسی به خودآگاهی می‌رسد.

در مجموع این کتاب در سه دست نظریات، روش‌ها، دیدگاه‌ها و مسائل جامعه‌شناسی علمی را به نحو مقدماتی معرفی می‌کند. مخاطبین این کتاب اعم از دانشجویان علوم اجتماعی یا علاقمندان عادی هستند. تاکید عمدتاً بر این کتاب عبارت از جلب توجه ذهن مخاطبین به مطالعه و تبیین مسائل اجتماعی از طریق ترکیب، نظریات و روش‌های جامعه‌شناسانه است. در این صورت درک شهودی پرسش و پاسخ‌ها، که جامعه‌شناسان پیش می‌نهند، از گستردگی و ژرفای بیشتری برخوردار خواهد شد. دلیل این امر، کرد آن است که اولاً طرح کلی مسائل جامعه‌شناختی حتی به اختصار محتاج تدوین کتاب‌هایی عیدیه و خارج از حوصله است و ثانیاً خوانندگان به یاری مرور تاریخ اندیشه جامعه‌شناسی هرگز نخواهند توانست به اندیشه جامعه‌شناسی دست یابند. با وجود این اگر خواننده بدانجامعه‌شناس چگونه امور اجتماعی را به اتکای نظریاتی معین دیده و به تحلیل رومند، نهادهای پردازد، می‌توان توقع داشت همدلی بیشتری با این علم یافته و در تعقیب مسائل نظری و روشی این رشته خصوصاً به اتکای تاریخ اندیشه‌های آن مبرز گردد. در این حال شهود تجربه جامعه‌شناسی جایگزین محفوظات تاریخی و در واقع تاریخ اندیشه در این باب خواهد شد و نگاه را از صرف مفاهیم به مناسبات واقعی جامعه متوجه خواهد کرد.